Савецкая Беларусь

ВЫДАНЬНЕ ЎСЕБЕЛАРУСКАГА ВЫКАНАЎЧАГА КАМІТЭТУ САВЕТАЎ.

Пралетарыі ўсіх краёў, злучайцеся!

Кошт нумару—5 руб. (вып. 22 г.

Падпісная плата—
Звычайная—300 р. льготная—250 р.

Плата за абвесткі—200 руб. за радок пэтыту.
Сьпешныя—на 50% даражэй.
Плата за публікацыю аб страце дакумантаў:
За 1 дакумант—500 руб.
„ кожны дадатковы—200 руб.
„ копію квітанцыі—100 руб.
Чырвон. і ўтрымаванцам Сац. Забясьпекі—дарэмна.
Падпіска і абвесткі прымаюцца ў Контрагэнцтве пры Дзяржаўным Выдавецтве.
(Менск, Петрапаўлаўская, 8).

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
МЕНСК, Петрапаўлаўская, 28.

ТРЭЦІ ГОД ВЫДАНЬНЯ. Штодзенная газэта. № 233 (638). Субота, 21-га кастрычніка 1922 г.

У „дэмакратычнай“ Польшчы.

Ніхто столькі ня ліў памыяў на Савецкую ўладу і ня лаяў яе гэткай бруднай лаянкай, як главары цяперашняй «дэмакратычнай» Польшчы.

Партыя польскіх сацыялістаў са сваім правадыром «рэвалюцыянэрам» Пілсудзкім гэтак ненавідзяць сялянска-рабочую ўладу, што ўтапілі бы яе, каб маглі, у лыжцы вады. Якіх толькі злосных і няпраўдзівых чутак белапольская прэса не распускала аб парадках у Савецкай уладзе, яе палітычных дзеячох, колькі гразі ня кідалі на нас гэтыя здраднікі польскай рабочай клясы псэўда-сацыялісты і іх паслугачы. Аб сабе-ж яны ўсюды і заўсягды не пераставалі крычаць, што яны сацыялісты і дэмакраты, што ў Польшчы цяпер пануе свабода і раўнапраўе.

Ня трэба далёка хадзіць за фактамі, а можам упэўніцца з малюнку выбараў у сойм, што Польшча «дэмакратычная» і там ёсьць здабытая П. П. С. «свабода».

Малюнак гэткі. Як пачаліся выбары ў польскі сойм, то польская камуністычная партыя, адзіная партыя, якая бароніць інтарэсы польскага пралетарыяту, пачала трывіцца, ізганяцца і саджацца па турмах «дэмакратычным» урадам Польшчы.

«Саюз пралетарыяту гораду і вёскі», пад якою назовою ідуць камуністы на выбары, зруйнован дашчэнту. З 97 выбарных камітэтаў «саюзу» не засталося ні аднаго, дзе б не адбываліся арышты і не зьнішчаліся рады камуністаў. А акружныя камітэты ў Лодзі, Калішы, Петракове, Чанстахове, Радаме і вельмі шмат яшчэ па другіх гарадох заарыштаваны цалком.

Нагласьць панскай улады даходзіць да таго, што калі старшыня саюзу дэпутат камуніст Ланцускі і сэкратар Дутлінгэр заявілі аб гэткіх зьверскіх учынках у адносінах да саюзу, дык міністр унутраных спраў адказаў, што саюз карыстаецца поўнай свабодай на выбарах. Не зважаючы на сотні фактаў, якія кажуць, што ідзе сыстэматычная траўля саюзу, «дэмакраты» Польшчы ня хочуць прызнацца, што тут віна ўраду, бо мясцовыя ўласьці пры разгоне і арышту таго ці іншага выбарнага камітэту саюзу гавораць, што на гэта ёсьць загад з цэнтру. Каб канчаткова вывесьці на чыстую ваду пагромшчыкаў, саюз робіць гэткую штуку. Бярэ адозву да выбіраццаў, выпушчаную ўрадовай партыяй П.П.С., піша зьверху—«Саюз пралетарыяту гораду і вёскі», а ў канцы—«галасуйце за сьпіс № 5» і хоча выпусьціць яе ў сьвет.

І што бачым?—Адозва ня толькі канфіскуецца, але аддаюцца пад суд, хто пісаў яе, інакш кажучы, самі-ж пэпээсаўцы!

Вось гэтым усё і сказана. Гэта ясна гаворыць яшчэ раз аб здрадніцкай чыннасьці П.П.С., якія сваімі сьпіскамі заманьваюць пралетарыят Польшчы ў панскую кабалу і няволю.

Але дух рушачы гнілыя падваліны буржуазнай Польшчы жыве. Калі дзён некалькі таму назад па загаду галоўнага пракурора ў Варшаве з адной турмы ў другую пераволілі палітычных асуджаных, паміж якіх быў і дэпутат-камуніст Домбаль, дружны сьпеў Інтэрнацыяналу вырываўся з грудзей гэтых мучанікаў. Між слоў Інтэрнацыяналу былі чутны выкрыкі: «нас б'юць», «морацьголадам» і г. д.

Нічога. Ужо хутка пралетарыят Польшчы зможа свайго векавечнага ворага, выпусьціць на волю сваіх папярэднікаў, і міжнародны гымн пяецца па чырвонай Савецкай Польшчы. Савецкая Расея, якую цяпер гэтак бясьціць панска-буржуазная Польшча, радасна працягне акрэпшую руку чырвонай Польшчы, дзе гаспадаром будзе селянін і рабочы, на штандары якіх будуць напісаны словы саюзу ўсясьветнага пралетарыяту.

„Свабода выбараў“ у Польшчы.

Пратэст Ланцускага.

ВАРШАВА, 16-10. Старшынёй цэнтральнага выбірацельнага камітэту „саюзу пралетарыяту гораду і вёскі“ дэпутатам Ланцускім пададзена галаве польскага ўраду заява, у якой гаворыцца, што адміністрацыйныя ўлады зусім незаконна канфіскуюць выданьні саюзу, разганяюць мітынгі, якія склікаюцца саюзам, робяць вобыскі ў памяшканьнях саюзу і арышты яго членаў. Такія арышты ўчынены ў Лодзі, Калішы, Петракове, Чанстахове, Радаме, Улацлаўску, Тамашове, Замосьці, Ржашуве і інш. У заяве выстаўлена патрабаваньне, каб з боку ўраду быў выдадзены загад мясцовым уладам аб спыненьні незаконных учынкаў у адносінах к саюзу і аб прыцягненьні вінаватых у незаконных учынках супроць саюзу к адпаведнасьці.

Вывелі на сьвежую ваду

ВАРШАВА, 16-10. Каб наглядна паказаць рабочым грамадам, што гвалты, якія ўчыняюцца над «саюзам пралетарыяту гораду і вёскі» з боку польскай паліцыі, тлумачацца толькі яго рэвалюцыйнасьцю, саюз учыніў такую штуку:

Ён перадрукаваў цалком ужо выпушчаную адозву польскіх згоднікаў, прыставіўшы ў загалоўку сваю фірму: «саюз пралетарыяту гораду і вёскі» і ўставіў у канцы кліч: „галасуйце за сьпіс № 5“ (сьпіс саюзу).

Аднаго гэтага загалоўка хваціла, каб паліцыя зараз-жа яго канфіскавала. Такім чынам, стала ясным, што крыклівыя рэвалюцыйныя словы, на якіх стаіць пячатка згоднікаў, цалком прапускаюцца ўладамі, каб навудзіць больш галасоў выбірацеляў на карысьць урадавай партыі, і гэта-ж адозва зьяўляецца недапусьцімай, калі на ёй знаходзіцца кліч галасаваць за запраўдных прадстаўнікаў працоўных грамад.

„Падрыхтоўка“ выбараў паліцыяй.

ВАРШАВА, 16-10. Учора ў Пазнані паліцыя не дапусьціла перадвыбарнага сходу, скліканага „саюзам пралетарыяту гораду і вёскі“.

У Любліне паліцыяй арыштованы два члены мясцовага выбірацельнага камітэту «саюзу пралэтарыяту» Гэмпэль і Эккэрт, а таксама кандыдат у Сойм па акружному люблінскаму сьпісу Парскі.

У Лодзі палітычная паліцыя прымусіла кандыдата па сьпісу № 5 Бржэзьня адмовіцца ад дэпутацкай кандыдатуры, арыштаваўшы яго.

З турмы ў турму.

ВАРШАВА, 16-10. (Роста). Па загаду галоўнага пракурора Губнэра ў пятніцу з варшаўскай турмы Павяк у варшаўскую Макотаўскую турму перавезена 100 палітычных заключоных. Заключоных вязьлі па Маршалкаўскай вуліцы ў трох турэмных карэтах, абкружаных жандарамі з голымі шашкамі. Ззаду ішоў бранявік з кулямётамі. Тыя, каго перавазілі, сярод якіх быў дэпутат Домбаль, сьпявалі «інтэрнацыянал» і крычалі ў вакно праходзячым, што іх білі ў Павяку.

Апошнія навіны.

(Радыё з Ганновэру).

— У Бэрліне адбылася нарада партыйных правадыроў з рэйхсканцлерам, на якой абмяркоўвалася пытаньне аб выбарах прэзыдэнта рэспублікі. Дасягнута згода, пачынаючы ад нямецкай народнай партыі і канчаючы сацыял-дэмакратамі. Паўнамоцтвы цяперашняга прэзыдэнта рэспублікі парашано прадоўжыць да 30 чэрвеня 1925 г. Новыя выбары будуць назначаны ў пачатку 1925 г. Дзьве трэці большасьці галасоў, патрэбных для вырашэньня гэтага пытаньня, у рэйхстагу забясьпечаны; супроць гэтага вырашэньня будуць галасаваць толькі нацыяналісты і камуністы.

— У Сафіі арыштован шэраг апазіцыйных гэнэралаў, якія выпусьцілі адозву к баўгарскаму народу з клічам скінуць дыктатарскую ўладу сялянскай партыі

— У Італіі насьпявае палітычны крызіс. Улада, можна спадзявацца, пяройдзе к Джыаліцьці. Апошні вядзе перамаўленьні з фашыстамі і, магчыма, стане на чале ўраду. Правадыр фашыстаў Мусаліні атрымаў запросіну на ўступленьне ў габінэт Джыаліцьці. Ва ўрад уваходзіць і Арлянда. Адстаўка цяперашняга габінэту вырашыцца гэтымі днямі.

— Арыштаваныя ў часе стычак каля цырку Буша рэдактары газэты „Ротэ-Фанэ“ звольнены.

— Грэцкі ўрад парашыў з мэтай эканоміі сродкаў распусьціць пасольствы ў Бэрліне, Вене, Мадрыдзе, Гаазе, Капэнгазе, Стакгольму, Хрысьціяніі, Брусэлі, Токіо і Варшаве.

К здарэньням на Бліжнім Усходзе

К пытаньню аб Фракіі.

АНГОРА, 18-10. Частка саюзнага войска заняла некаторыя пункты Ўсходняй Фракіі, якія ачышчаны грэкамі. Рэфэд-паша адправіўся ў Адрыанопаль для прыёму Фракіі ад саюзьнікаў. У Фракіі пачала працу разгранічыцельная камісія.

Новы губэрнатар Фракіі.

НАУЭН, 19-10. У Канстантынопаль прыбыў нанава назначаны Ангорскім урадам губэрнатар Фракіі.

К скліканьню тымчасовай нарады.

ЛІФІЛЬ, 19—10. Для паварушэньня працы на канфэрэнцыі па бліжня-усходняму пытаньню брытанскі ўрад склікае ў Лёндане тымчасовую нараду ангельскіх, французскіх і італьянскіх экспэртаў.

Злачынствы ў міністэрстве.

БАРДО, 19-10. Афінскі рэвалюцыйны камітэт выкрыў буйныя злачынствы ў міністэрстве чужаземных спраў, якое траціла дзесяткі мілёнаў на заграпічную прапаганду на карысьць караля Канстантына.

Вязуць падарункі.

БАРДО, У Ангору выяжджаюць дэпутаты ад вядомых мусульманскіх дзячоў Індыі для перадачы ангорскаму ўраду 2 аэрапланаў.

Што чуваць заграніцай.

У Нямецкім рэйхстагу.

БЭРЛІН, 17—10. Нанова адчынены рэйхстаг дзеліцца на 2 часткі: аб'яднаньне буржуйных партыяў і грамада аб'яднанай сацыял-дэмакраыі. т

Пагромы.

РЫГА, 18—10. Банда рэакцыянэраў нацыянальнага клюбу ўчыніла шэраг пагромаў у Бауску, Сальдау і іншых мясцох.

За гандаль з Расеяй.

БЭРЛІН, 17-10. Старшыня марсэльскай гандлёвай палаты Жыро заявіў, што Францыя павінна зрабіць усё, каб не правароніць расейскага рынку.

Забастоўка тэкстыльшчыкаў.

БЭРЛІН, 18-10. Больш 7.000 рабочых занятых у цюрынгскай тэкстыльнай прамысловасьці, абвясьцілі забастоўку, патрабуючы павялічаньня заработку.

Тэрарызуюць рабочых.

НАУЭН, 18-10. Па прыкладу фашыстаў, баварскія нацыяналісты разьвяджаюць узброеныя па ўсяму краю і тэрарызуюць рабочых. Галоўны пракурор адмаўляецца весьці справу супроць баварскіх фашыстаў.

За рапальскі дагавор.

БЭРЛІН, 17-10. Газэта «Бэрлінэр Тагэблят» патрабуе распаўсюджаньня рапальскага дагавору на ўсе Савецкія рэспублікі і ў тым ліку на Грузію.

За збліжэньне Францыі з Расеяй.

БЭРЛІН, 17-10. Газэта «Пці Парызьен» друкуе сэрыю артыкулаў, у якіх Эррыо прапагандыруе патрэбу збліжэньня Францыі з Расеяй.

„Ротэ-Фанэ“ працуе.

БЭРЛІН, 19—10. Газэта «Ротэ-Фанэ», ня гледзячы на арышт галоўных членаў рэдакцыі, ня спыніла выхаду. Гэтымі днямі камуністычная партыя арганізуе новыя мітынгі пратэсту.

Рэакцыя варушыцца.

Бэрлінская газэта «Фолькэ Цэйтунг» паведамляе, што ўдзельнікі рэакцыйнага сходу крычалі: „Няхай жыве забойца Ратэнау“. Газэта зазначае, што новы саюз рэакцыянэраў зьяўляецца аб'яднаным саюзам распушчаных, згодна закону аховы рэспублікі, рэакцыйных арганізацыяў.

К пытаньню аб непарадках.

ГАННОВЭР, 18—10. У бэрлінскім рэйхстагу абмяркоўваецца пытаньне аб непарадках перад цыркам.

На абарону працы.

БЭРЛІН, 18—10. 200 фабрычна-заводзкіх камітэтаў Цюрынгіі пастанавілі склікаць на 5-га лістапада ў Эрфурце кангрэс фабрычна-заводзкіх камітэтаў Цюрынгіі.

У Савецкай Фэдэрацыі.

Зьезд асьветных працаўнікоў.

Зьезд загадчыкаў губэрскіх аддзелаў народнай асьветы прыняў рэзалюцыю, у якой гаворыцца, што крызіс народный асьветы можна ўхіліць толькі ўзмоцненай дапамогай партыйных працаўнікоў. Патрэбна ўмацаваньне матар'яльнай базы асьветы і правядзеньня агульна-грамадзянскага падатку на патрэбы асьветы і папаўненьня апаратаў асьветы партыйнымі працаўнікамі; патрэбна пакінуць на дзяржаўным здаволеньні школы 1-й ступені і дзіцячыя прытулкі. Пытаньне аб асьвеце патрэбна паставіць на сэсіі Ўсерасейскага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту і на Ўсерасейскім Зьезьдзе Саветаў. Зьезд часова дапушчае платнасьць за навучаньне у сярэдняй школе у гарадох, дармавое толькі для незаможных жыхароў.

Падатковая палітыка.

МАСКВА, 19-10. Член калегі Народнага Камісарыяту Грашовых Спраў Альскі паведаміў супрацоўніку «Роста», што ў будучым годзе нам неабходна сабраць ня менш 500 міліёнаў залатых рублёў падаткаў. Народны Камісарыят Грашовых Спраў прымае ўсе крокі к перанясеньню цэнтральнага-падатковай палітыкі на непасрэднае аблажэньне заместа косьвенага. Больш усіх аблажана буржуазея, дзеля якой установлена 18 падаткаў.

Падрыхтоўка к гандлёвым чыннасьцям.

ПЕЦЯРБУРГ, 19-10. Прыехаў прадстаўнік буйнага нямецкага гандлёвага саюзу „Мэркатар“. Прыезд зьвязан з падрыхтоўкай матар'ялаў па расейска-нямецкаму гандлёваму дагавору.

Наш запалачны выраб.

ПЕЦЯРБУРГ, 19-10. За першую палову кастрычніка на 3 фабрыках запалачнага трэсту, нядаўна пушчаных у ход, выраблена 16.000 скрынак запалак. Частка запалак будзе вывезена ў Нямеччыну і Англію.

К адчыненьню 4-га Кангрэсу Кам. Інтэрнацыяналу.

ПЕЦЯРБУРГ, 9-10. Чацьвёрты Кангрэс Камуністычнага Інтэрнацыяналу адчыніцца ў Народным Доме. На адчыненьні будзе 4000 чалавек.

На адраджэньне сельскай гаспадаркі.

ХАРКАЎ, 19-10. На ўсеўкраінскім зьезьдзе працаўнікоў зямлі і лесу старшыня Савету Народных Камісараў Ракоўскі заявіў, што ўрад зробіць усё магчымае дзеля адраджэньня сельскай гаспадаркі на Ўкраіне. Дзеля гэтай мэты будзе адпушчана ня менш 15—20 трыліёнаў рублёў.

Гандаль наладжваецца

АСТРАХАНЬ, 18-10. Наладжваецца гандаль з Пэрсіяй, куды адпраўляецца медзь, папера, лес, крамніна. Пэрсія адпраўляе к нам рыс, кішкі.

Расейска-нямецкае таварыства.

МАСКВА, 18-10. Дэкрэтам Савету Народных Камісараў за подпісам Леніна зацьверджан дагавор з кансорцыумам найвялікшых нямецкіх заводаў, кіруемых фірмай Вольф, аб заснаваньні расейска-нямецкага гандлёвага акцыянэрнага таварыства з капіталам у 800.000 залатых рублёў. Палова капіталу ўносіцца нашым урадам, другая палова - кансорцыумам. Таварыству дадзена права ўвазіць у Расею пад наглядам Народнага Камісарыяту Замежнага Гандлю рэчы выраб мэтал абрабляючай прамысловасьці і вывазіць з Расеі сыры матар'ял. Кансорцыум павінен даць таварыству тавар'ную пазыку ў $7^1/_2$ міліёнаў залатых руб., апрача гэтага—крэдыт нашаму ўраду ў 5 міліёнаў залатых рублёў. Расейскі ўрад на кансорцыум пасылае роўны лік прадстаўнікаў у савет таварыства. Якія тавары падлягаюць увозу і вывазу, вызначаецца расейскім урадам.

Рыбаводзтва на Беларусі.

Неабходна дапамога сельскіх саветаў.

Ужо тры з лішнім гады, як сельскія арганізацыі прымаюць удзел у будаўніцтва рэспублікі. За гэты досыць кароткі час шмат сельскіх саветаў змаглі стаць на належную вышыню і зрабіць вялікую дапамогу ў агульна - арганізацыйных справах рэспублікі па палепшаньню быту вёскі, кантролю і ажыцьцяўленьню тых ці іншых плянаў. Шмат сельскіх саветаў маюць належны опыт і лоўкасьць да справы, але ж і шмат якія сельскія саветы не зразумелі добра тэй значнасьці, якую яны маюць, як заўсёдныя мясцовыя органы, якія добра ведаюць усіх жыхароў у сваім раёне, як карысна і важна іх дапамога і кантроль пры ажыцьцяўленьні наогул таго ці іншага пляну, між іншым, па падняцьцю нашай, амаль што зусім разбуранай за астатнія сем гадоў вайны, рыбнай гаспадаркі, якая зьяўляецца дужа важным харчаваньнем сельскага жыхарства. Раней заўсёды сельскае жыхарства цярпела недахват у рыбе, бо памешчыкі былі адзінымі ўладарамі вадаёмаў, здавалі гэткія ў арэнду розным прадпрыемцам і гандляром, аматарам лёгкай нажывы, якія за грошы наймалі рыбаловаў, вылаўлівалі рыбу, адпраўлялі яе заграніцу, на чым нажывалі вялікія прыбыткі, а жыхарства заставалася бяз рыбы. Пры Савецкай жа ўладзе, узяўшай вадаёмы ў агульна дзяржаўнае карыстаньне, гэтаг быць ня можа. Уся ўвага Аддзелу Рыбаводзтва і Рыбалоўства Народнага Камісарыяту Землякробства—спэцыяльнага органу — зьвернена на падняцьце рыбнай гаспадаркі ў рэспубліцы, каб праз найкарацейшы час здаволіць патрэбы ў рыбным мясе мясцовае жыхарства. Кожнаму гаспадару, а на вёсцы сельскія саветы ўсюды зьяўляюцца прадстаўнікамі такіх, павінна быць добра вядома, што калі ня сеяць і не берагчы палёў, дык хлеба есьці ня давядзецца, што выйшла з вадаёмамі—гэтымі другімі нашымі нівамі. Усе стараліся толькі вылавіць рыбу, а не развадзіць і берагчы яе. Рыбу, як і усякую іншую жывёліну ў гаспадарцы, раней трэба вырасьціць, а пасьля ўжываць для яды. Калі-ж толькі лавіць ды яшчэ такімі драпежнымі спосабамі, як бомбамі, атрутай і г. д., дык мы хутка, жывучы у краіне, багатай вадой, ня будзем нават бачыць рыбы, ня кажучы ўжо аб тым, каб харчавацца ёю.

Аддзел Рыбаводзтва і Рыбалоўства зварочваецца да ўсіх сельскіх саветаў дапамагчы яму ў ажыцьцяўленьні і выкананьні ўсіх яго загадаў па ахове і разьвядзеньню рыбы, чым будуць зьнішчаны заняпад і непарадкі ў рыбнай гаспадарцы краіны на карысьць усяго жыхарства.

Бюльлетэнь № 81

Менскай Мэтэоролёгічнай Станцыі
Галоўнай Фізычнай Обсэрваторыі
пры Менскай Дасьледчай Балотнай Станцыі.

За 19 і 20 кастрычніка 1922 году.

СТРУМЭНТ.	1 гадзіна дню.	9 гадз. вечара.	7 гадз раніцы
Баромэтр	753,8 m/m	753,3 m/m	751,1 m/m
Тэрмомэтр	1,0°	—3,2°	—0,4°
Максымальны тэрмомэтр . .	1,0°	1,1°	—0,3°
Мінімальны тэрмомэтр . .	0,5°	—3,2°	—4.2°
Вільгаць параўнаўчая . . .	90°/o	100°/o	92°/o
Асадкі ў мілімэтрах . . .	—	—	—
Грунтавы тэрмомэтр на глыбіні 0,8 м.	7,0°	6,2°	6,5°
« » « » 0,4 мэтра	5,2°	5,0°	4,4°

Лясная асьвета.

Народным Камісарыятам Землякробства нядаўна было паднята пытаньне аб звароце з межаў РСФСР б. Вяляціцкай лясной школы на абшары Беларусі. Цяпер гэта школа адчынена ў Жорнаўскім лясніцтве. Школа засноўваецца на кшталт лясного тэхнікуму з дасьледчай лясной станцыяй.

Народны Камісарыят Землякробства пастанавіў дасьледчую станцыю і лясны тэхнікум зьмясьціць у Жорнаўскім лясьніцтве і ў савецкай гаспадарцы Жорнаўка.

З гэтаю мэтаю лясны масыў, які складаецца з Жорнаўскага, Лапіцкага і Вяскага лясьніцтваў, перададзен, як вядома, пад загад Беларускага Сельска-Гаспадарчага Інстытуту.

Гэткім чынам, Народны Камісарыят Землякробства клапоціцца ня толькі аб здабытку выгады, але і аб правідловай пастаноўцы лясной гаспадаркі, зьвяртаючы вялікую ўвагу на падрыхтоўку лясных працаўнікоў-спэцыялістаў, без якіх немагчыма была б правідловая пастаноўка і пасьпешнае вядзеньне лясной гаспадаркі.

М. В.

У Ковенскім балоце.

III. Спрэчка з Польшчаю за Вільню.

У сучасны момант паміж Літвою з аднаго боку і Польшчаю—з другога боку ідзе дыплёматычная барацьба за Вільню. Але ў Вільні крыжуюцца ня толькі польска-літоўскія інтарэсы. Пытаньне аб Віленшчыне вельмі заблутанае, і рады вялікай разьвязаць яго бяз грунтоўнай зьмены дзяржаўна-палітычных адносін, істуючых на захадзе былай Расеі,—ніяк немагчыма. Усе спробы разьвязаньня віленскага пытаньня, якія будуць рабіцца, на лічучыся з неабходнасьцю гэтых грунтоўных зьменаў,—будуць толькі часовымі і нямоцнымі і прывядуць да яшчэ большай заблутанасьці сітуацыі.

Ад самых пачаткаў свайго істнаваньня Вільня зьяўлялася натуральным эканамічным цэнтрам Беларуска-Літоўскага краю, злучваючы ў адно эканамічнае цэлае Літоўскі паўночны захад і славянскі (беларускі) паўднёвы ўсход.

Расейска нямецкі фронт у 1915 годзе разарваў папалам эканамічна-адзіную краіну. У рэзультаце ж падзей 1920—1921 году справа яшчэ пагоршылася: эканамічна-адзіны край пад напорам польскага імпэрыялізму распаўся на тры кускі—савецкі беларускі ўсход, захопленую польскім панствам Віленшчыну і «незалежную» Ковеншчыну, панства літоўскага кулацтва. Ад такога проціва-натуральнага падзелу страдаюць усе тры часткі. Як Ковеншчына, так і Віленшчына і Меншчына будуць страдаць эканамічным малакроўем, пакуль будзе трываць гэты проціва-натуральны падзел. Найбольшыя пры гэтым эканамічныя магчымасьці маюцца перад Меншчынай і наогул савецкай часьцю Беларусі. Наш Менск, знаходзячыся побліжку ад граніцы, мае за сабою вялікі гінтэрланд Усходнай Беларусі і ўсяе Савецкае фэдэрацыі. Пры ажыцьцяўленьні гандлёвых зносін між Савецкай фэдэрацыяй і Польшчай ён адыграе важную ролю.

Зусім інача стаяць справы з Віленшчынаю і Ковеншчынаю. Пры сучасным дзяржаўным разьмежаваньні яны асуджаны на эканамічны заняпад. Асабліва гэта датычыць Ковеншчыны. Бяз Вільні „незалежная“ Літва заўжды будзе малакроўнаю, заняпаўшаю дзяржаваю і ніколі не дасягне нават тэй вышыні дзяржаўнага, культурнага і эканамічнага разьвіцьця, на якім знаходзіцца хоць бы таксама «незалежная» Латвія. Пытаньне прыналежнасьці Вільні да Літвы—гэта пытаньне жыцьця і сьмерці Літоўскай «незалежнасьці». Гэта цалкам разумеюць усе літоўскія нацыяналісты. Дзеля гэтага яны так упарта пнуцца да Вільні, не зважаючы на сваю слабасьць фізычную і юрыдычную.

У сучасны момант Вільняю ўладае той, хто зьяўляецца цяпер і пакуль што наймоцнейшым,—польскі імпэрыялізм. Што ж тычыцца юрыдычнай падставы польскіх прэтэнзій да Вільні, то яны маюць яшчэ меншую доказную моц, чым літоўскія. Як Польшча, так і Літва свае прэтэнзіі да Вільні і Віленшчыны грунтуюць гістарычнымі падставамі: Вільня калісьці была сталіцаю Літоўскай дзяржавы, а потым належала да Польшчы. Але гістарычная падстава —рэч вельмі няпэўная і здрадлівая. Грунтуючыся на гістарычных падставах, можна заявіць, што Расея мае да Вільні не меншае права, чым Літва і Польшча і не толькі мае права да Вільні, але таксама да Варшавы і да Коўна. Апрача гэтага ясна відаць, што гістарычных грунтаваньняў мала. Вызоўваюцца яшчэ магчымы эканамічныя і этнаграфічныя. Сучасная Вільня, па месца, мае выразны польска-жыдоўскі характар. Беларусаў там параўнаўча мала, а літоўцаў яшчэ менш. Ваколіца ж Вільні жыве беларускае сялянства. Этнаграфічная беларуска-літоўская мяжа праходзіць у 25-30 вёрстах ад Вільні. Палякі ж ў ваколіцах Вільні, як і па ўсёй Беларусі, зьяўляюцца нялічнаю і расьцярушанаю па ўсяму абшару купкаю паноў і дробнай шляхты. І вось, як Літва, так і Польшча, прагнучы забясьпечыць свае гістарычныя, эканамічныя і этнаграфічныя інтарэсы, ні чуць ня лічацца з пераважаючай беларускай большасьцю краю. Каб забясьпечыць ад дэнацыяналізацыі некалькі дзесяткаў тысяч віленскага польскага мяшчанства і купку паноў, Польшча захапіла і пнецца спольшчыць абшар, дзе жыве больш 2 000 000 беларусаў. Чысты бясьсэнсіца, гвалт і зьдзек з беларускага працоўнага народу. Калі гаварыць аб тым, што Вільня эканамічна патрэбна Літве ці Польшчы, то на гэта можна адказаць, што яна ня менш патрэбна працоўным беларускім масам, якіх цяпер Польшча захапіла і ўціскае ў імя інтарэсаў купкі польскіх паноў і эксплёатараў. Але пакуль што барацьба за Вільню ідзе толькі між Літвою і Польшчаю. Не маючы магчымасьці гаварыць з Польшчаю гарматамі і кулямётамі, Літва пакуль што вядзе дыплёматычную барацьбу з ёю, аббівае парогі ўсіх вялікіх дзяржаў і ўсім скардзіцца, што Польшча яе крыўдзіць.

Увесь час літоўская дыплёматыя дамагаецца, каб пытаньне аб Вільні было пастаўлена на павестку дню пленуму Лігі Нацый, але надарэмна. Была выбрана камісія з пяцёх асоб дзеля азнаямленьня з «віленскім пытаньнем». Камісія гэтая выказалася проціў пастаноўкі віленскага пытаньня на павестку дню. Некаторыя тлумачаць гэты факт так, што Францыя хоча пакінуць віленскае пытаньне адчыненым да таго часу, пакуль ня будуць урэгуляваны француска-расейскія адносіны, лічучы, што пытаньне аб Вільні можа адыграць важную ролю пры француска-расейскіх перамаўленьнях. Адчак, гэты факт можна тлумачыць і інача. Магчыма, што Францыя падтрымоўвае Польшчу і, баючыся правалу польскіх прэтэнзій на пленуме Лігі Нацый, праціўіцца разгляду віленскага пытаньня, лічучы, што паврыху ўсе прывыкнуць да віленскага «факту» і што за гэты час «факт», створаны Польшчаю, пасьпее пусьціць глыбокія карэньні ў мясцовую глебу. Падрабязны разгляд гэтых двух магчымасьцяў завёў бы нас дужа далёка, і ў кароткім газэтным артыкуле яму ня месца. Важна толькі адзначыць, што пакуль што Вільня і Віленшчына прызнаецца ня часьцю Польшчы, але абшарам, акупаваным Польшчаю. У кожным разе такая пастаноўка пытаньня азначае паражэньне польскай дыплёматыі.

Таксама шмат непрыемнасьцяў польскай дыплёматыі прынёс даклад Лігі Нацый старшыні Кантрольнай Камісіі, француза Шардыны аб польскай палітыцы ў Віленшчыне. Другі сябар Кантрольнай Камісіі англічанін Кэнэн выказаўся за ўтварэньне з Віленшчыны незалежнай буфэрнай дзяржавы на манер Данцыгу, пад кіраўніцтвам Вярхоўнага Камісара Лігі Нацый. Хоць да ажыцьцяўленьня гэтай ідэі яшчэ вельмі далёка, але самая пастаноўка такога пытаньня прыносіць шмат непрыемнасьцяў польскай дыплёматыі. Апрача таго, сэкратаром Лігі Нацый паднята пытаньне аб пасылцы ў Вільню пастаяннай кантрольнай камісіі дзеля абароны правоў нацыянальных меншасьцяў. Калі б такая камісія была паслана,—гэта было б значным посьпехам літоўскай дыплёматыі.

Як паведамляе ковенская газэта «Эхо», пленум Лігі Нацый, па прапанаваньню Гіманса, пастанавіў, што Ліга Нацый ня можа прызнаць ніякага разьвязаньня віленскага пытаньня, якое будзе зроблена супроць рады Лігі Нацый аб правядзеньні плебісцыту. Палякі ў сваім часе, праводзячы выбары да «Віленскага сойму», хацелі выдаць іх за плебісцыт, але гэта была настолькі няўдалая падробка, што ніхто яе ня прыняў сур'ёзна. Што датычыць скаргаў Літвы на ўціскаваньне Польшчаю беларусаў, літоўцаў і жыдоў, то гэтае пытаньне перададзена на разгляд камісіі нацыянальных меншасьцяў.

Літоўскія дамаганьні на Віленшчыну падтрымліваюцца купкаю беларускіх «дзеячоў» з. так званай, «Рады Беларускай Народнай Рэспублікі», якія знайшлі прыпынак у Коўне, калі беларускія рабочыя і сяляне вытурылі іх з Менску. Асноўною падставаю іх тактыкі зьяўляецца пэўнасьць, што літоўцы беларусаў не аблітоўцаць, а палякі апалячыць могуць. Дзеля гэтага яны і падтрымліваюць літоўскія прэтэнзіі да Віленшчыны. Гэтыя былыя сябры былай Рады залезьлі цяпер і ў газэту Літоўскага міністэрства замежных спраў «Эхо», на старонках якой праводзяць хаўрус «незалежных рэспублік» Эстоніі, Латвіі, Літвы, Беларусі і Ўкраіны. Гэтая ідэя балтыцка-чорнаморскай фэдэрацыі, хоць і прыемна казычыць ўражаньне паноў «радцаў», але ж яна зусім нежыцьцёвая, зусім фантастычная.

Пытаньне аб Віленшчыне і наогул аб цяперашніх усходніх «крэсах» Польшчы настолькі заблутанае, што ніякія дыплёматы Польшчы, Літвы альбо даўно пахаванай «Рады Беларускай Народнай Рэспублікі» яго не разьвяжуць. Гэтае пытаньне будзе лёгка і жыва разьвязана працоўнымі рабоча-сялянскімі грамадамі Польшчы, Літвы, Заходняй Беларусі і Ўкраіны, калі яны разбураць панаваньне крывавжэрнай польскай і літоўскай буржуазеі і, замест спрэчак і бітваў, заснуюць вольны хаўрус вольных рабоча-сялянскіх рэспублік.

М. С.